

POKROK ZAPADU

PUBLISHED WEEKLY

Published by Pokrok Publishing Co.,
1809-1811 Howard St.—Tel. 2913.

Subscription by mail, — \$1.00 per year.

VECHÁZÍ KAŽDOU STŘEDU.

Vydává: Vydavatelská Spol. Pokroku
VÁO. BURRŠ, ředitel.

309 1311 Howard st. — Telefon 2913.

Předplatné — \$1.00 na rok.
Do Čech \$1.50 na rok.

Předplatné:

7 míst, s dodávkou poštovní... \$1.00
poštou pro Spojené Státy a Kanadu... \$1.50
do Čech... \$1.50

Adresujte jednoduše

POKROK ZAPADU
Omaha, Neb.

Omaha, Neb., 21. února 1906

Zajímavou zprávu dostali jsme od jedné ze svých čtenářek, jež má vzácný literární přehled. Píše nám, abychom dříve, než budeme po příkladě jiných pochvalovat práce Pavly Čechové, přesvědčili se o jejích hodnotě. Většinou se byly překládány ze současných časopisů "Lady's Home Journal", a to ještě často velmi špatně. Celkem nás to nepřekvapuje; jsme zvyklí na takovou "literární činnost" v zdejších poměrech, kde čtenářstvo si mnohdy ani nedoveďe vážit původní práce, — ale myslíme, že uvedením tohoto fakta prospějeme jen pravdě. A tak mizí i ta poslední útěcha z "literárních dějin" Čechů amerických a zbude... špatná četina.

"Česká žena jest otrokyní otroka," napsal slavný básník český J. S. Machar. "Toliko žena svobodná, žena moderní, může být matkou generace jiné, volnější, lidské. Otevřete okna a dvěma a vyveďte ji ze žaláře hlouposti, cipařství, peněžnictví, filistrovství a prázdnoty vlastenčení." — Ale, ale, pane Machare, — taková hrozná slova! Dobře, že tam u vás nemají velíjaké Jurky, Jandy a taková světla, — to byste se na to podíval. A je-li to tak smutné s těmi českými ženami, přijďte se podívat na českoamerické! Mají prý rády "krváčky", občas některá z nich si pochválí, že listy vytrhanými z bible podpálila oheň pod prasečímí nožičkami, — o máj ty světe, ty naše ženy jsou již dávno vyvedeny ze žaláře hlouposti! Ovšem, oněch několik vyjímaje, které dovolily si protestovat proti "krváčkám" a sprostotě.

Jest zajímavé čísti posudky o potřebě či nepotřebě krvavého čtení, jichž denně dočítáme se po různých našich časopisech. Jest to nejen zajímavým ale radost působícím dokumentem, že náš lid přemýšlet dovede a je-li v myšlence pravda, již lid jednou pochopí, vezme ji za svou, třeba že nebyl jejím původcem, a uvažuje o ní tak dlouho, až dojde konečně k vlastnímu úsudku. Máme z toho radost upřímnou a snad sdílí jí vřelí i s námi, již ruku pomocnou nám podali. A že otázka krvavého čtení se tuší a jeho nepotřeba uznává se i v kružích čtenářstva "Svornosti", jest zajímavou skutečností, z níž lze jasně soudit, že smysl pro nápravu je v celé naší veřejnosti, ať hlásí se k tomu či onomu táboru. Pan Igaác Falus z Thomas, Ore., píše ve "Svornosti" ze dne 15. února: "Nepochybují, že časem chut' čtenářstva se zlepší, a že stane se sensační román v rodných zbytečnosti. — "Taslova onen list, jež je vytiskl, by neměl opomíjet a nebyť netečným k hlasům, ozývající se z kruhů, které považuje za své.

Onehdy kterýsi člen redakce "Svornosti" vzal si práci a vypsal několik vět, z páne Havlasových povídek, jimž p. Havlasa jako spisovatel nazírající na život tak, jak jest v skutečnosti, vyhnouti se naprosto nemohl. Ostatně mnohá z těch vět, — jichž výběr pisatel opatřil poznámkou, jež svou hloupostí a nemístností zrovna zaráží — mnohými z nás, kteří na práci v pravdě literární a uměleckou nazíráme jinými očima, než lidé, jichž každá žilka je kopena a jichž každá řádka je otrávena nenávisť, otlásla a vzbudila soucit s trpícími. Vždyť v každé z nich je mnoho toho, co nedá myslit zabálet a co přímo nutí k myšlenkám o přičinách lidského utrpení... Ale pan pisatel bobužel oněch vět našel příliš málo. Měl by opravdu úlohu daleko vděčnější, kdyby zametl před vlastními prahem a vybral celé historické soudní knihy, jimž "Svornost" místa nikdy neodepřá a jichž každá řádka je sprostota nebo hnus.

Pan Jung vyjel si na p. Havlasu, že není moderním spisovatelem, a že vůbec píše z kemesné psavosti. Ovšem, cítíme závist člověka, jenž pouhé opravení překlada smolil patnáct let a jenž v prose zmohl se na tři povídky, — závist, že někdo jiný není také takovým "umělcem." Jedna z oněch tří povídek p. Jungových je dílo osobní maty a nesmířitelného záští; msta ještě nenadchla nikoho k umělecké práci, a to znáť je na oně povídky. Druhá, románová kresba, je dosti slušná, ač sečtělému čtenáři stále připadá, že je příliš nad povrchem; rozhodně však je psána nejen "starými formami," nýbrž i nedokonalou formou, a proto také nejen "neměla vlivu," ale ani se "dostí nečte." Třetí, "Na břehu modré řeky" uveřejněna byla druhdy v kalendáři, tušíme, "Havlíčku," kde byla otištěna i povídka p. Havlasova; pokud se pamatujeme, práce p. Havlasova byla na prvním místě, p. Jungova někde vzadu. Hm, hm, tam v těch Čechách si nějak nedovedou dost vážit moderního talentu p. Jungova! A pak se mu divte, že má spadeno na p. Havlasu! Pokud víme, p. Havlasa si toho ani nevšímal a má pravdu.

Doporučujeme k uvážení články milého našeho přítel p. Boreckého, který na jiném místě přinášíme. Starého stesku se dočítáme, že v Čechách amerických účast k bojům a důležitým událostem ve staré vlasti není takovou jako by kdysi. Po přečtení onoho a připuštění pravdy, nedovedeme se ubránit bolesti nad tím, že jest tomu skutečně tak. Byl to pramalý zájem, který bylo lze pozorovati zde za mořem k zápasu bratří našich, kdy ani dovedli pro velkou a spravedlivou myšlenku cediti krev. Ovšem, byli to hlavně dělníci, od rána do noci zápasící o existenci v úmorné práci, lidé, kteří přinášejí největší oběti pro záležitosti Rakouska, obětující tři nejkrásnější svá léta vojančině a kteří v případě války nejvíce krve musí procediti za vlast, již vláda je jim macechou. A pro ty ani český měšťácký tisk nedovedl se nadchnouti. Ký div tedy, že i zde onen ohlas, lze-li totiž o jakém mluvit, byl tak nepatrný. Ti lidé uvědomili si svou pozobu a otrocké postavení a vyšli na ulici volati po svých právech. A vláda rakouská dle starého receptu vyšla jim vstříc — šavlemi a bodáky. Tekla krev, drahocná česká krev tekla, která bobužel tak nepatrnou cenu má v naší domovině. "Jest to jediný tmeň, který už od Bílé Hory poutá naše bratry k monarchii", napsal tehdy kdosi, tuším Machar... A bylo by hříchem,

abychom my zde hleděli lhostejně k násilnictví, páchaném na naši krev, třeba že tam za mořem. Hříchem, který bychom si nemohli odpustiti, máme-li aspoň trochu svědomí... Neměli bychom státi na tom stanovisku, že nás zde v Americe se to netýče. Je naší povinností, nemůžeme-li už společně s nimi státi v boji, aspoň hmotně přispěti k jich povzbuzení.

Častokrát se stává, že z dobře a upřímně míněné věci, lidé neporozuměním anebo nedostatečným přemýšlením o tom, dodají všemu zcela jiného rázu. Anebo lépe řečeno poukazujeme-li na špatnost a nízkost jistých lidí, druzí překroucením onoho snaží se dokázat že odsuzujeme to, co při upřímném mínění nebylo by špatností. Naarmo vysvětlujeme "Osvětu Americké" že nemáme ničeho proti tomu změnil-li kdo časem své zásady... Marnost nad marnost, obdává nás škodolibou poznámkou. Ostatně nikterak se "Osvětě" nedivíme, sledujeme-li stav běžných událostí že v hájení onoho člověka zabíhá tak daleko. A celkem je nám lhostejno už, souhlasili "Osvěta" i se způsobem jeho "obrovozacích" předáček. Tim při spěla k doplnění úsudku našeho o ní. Co se týče nás, my planými a nedostatečnými slovy aenecháme se zvykat ve svém úsudku, o jehož správnosti jsme plně přesvědčeni. I to je nám lhostejno, do kterého tábora nás "Osvěta" řadí. Jdeme vždy přímou cestou a každý, kdo o nás nesoudí ze stanoviska čistě jiných věcí a s předsudkem, ví, kde stáli jsme a stojíme. A necht' je "Osvěta" ujištěna, že nepřestaneme — bud-li toho třeba — poukazovati, že svobodomyšlní Čechové američtí čerta vyhánějí Belseubem, že místo aby vzbuzovali cit pro ušlechtilost myšlení a krásu, právě oněmi "svobodomyšlnými" přednáškami utápějí se v kalu a špině a místo aby rozšiřovali obzor duševních vědomostí, nesprávnými snahami působí právě naopak. A právě proto, že nechceme užívatí těchže zbraní, jež jsme odsoudili, a jež bezpochyby by "Osvěta" u nás ráda viděla, vyhýbatí jsme se tomu, abychom odpovídali tak, jak by se mnohým našim přítelům hodilo. Nechceme znovu zatahovati špinu a hnus — neboť jinak nazvatí to nelze — do našeho listu. Nám poctivá věc jede nade všechno. A chce-li "Osvěta" mermomocí věděti ještě jednou o minulosti onoho člověka a nechce-li to věděti cestou soukromou, necht' vyhledá si některá z dřívějších čísel "Spravedlnosti", nebo nedávno číslo Cedar Rapidských "Lidových Listů," kde možno toho dočísti se do podrobná. Anebo jde-li jí opravdu o to, aby mohla se ho odříci na "věky věkův", necht' objedná si některá čísla pražských listů, ku př. "Práva Lidu" a jiných, kde dočte se velmi mnohých "zajímavostí" ze života člověka, který svým působením a bezzádností byl učiněn v Čechách naprosto nemožným. A v nedávných číslech téhož časopisu můžeme se konečně dočísti tří feulletonů z pera inteligentního pozorovatele amerického, který jednáni jeho přibil dle zásluhy na pranýř nepoctivosti. My nemluvíme jako jednotlivec, nýbrž my řečí to, co leželo na srdci mnohým... Nešlo tu o hlas jed notlivce, který onen článek psal, ale tisíce sdílely s námi onen úsudek. A konečně — kdysi slyšeli jsme podobný z úst pisatelí oně poznámky nad jiné blízkých a mnohá z těch slov slyšeli on zajisté dříve než my. A proto, kráčeje za pravdu a očistou našeho života, bli jsme přímo. Ostatně, my nemáme ruce svázaný kamarádstvím...

JAN HAVLASA:

Listy ze Západu.

Americké poznámky.

II.
San Francisco, Cal., leden, 1906.

San Francisco je střeštěné město, obydlené lidem z většiny části naprosto bláznivým, jehož ženy jsou pozoruhodně krásy —

Toto napsal před sedmnácti lety Rudyard Kipling, a já divím se již několik dní, co ho vlastně přimělo k této větě, jejíž zakončení jest ovšem pravdivé, avšak její první dva úsudky zůstanou vám neovsvětlitelnými, dokud přes ona slova druhé kapitoly jeho "Amerických Poznámek" nedostanete se k závěru poslední, tuším, šestnácté.

Člověku, jenž "prodělal" americké zkušenosti od Mexického Zálivu po severní břehy Michiganského Jezera, od Atlantického Oceánu až po břehy Tichého Moře, — jenž několik měsíců chodil po chicagských ulicích, v tom horečném chvatu a ruchu již ani nepozoruje ničeho zvláštního, co by stálo za zmínku, — tomu člověku je San Francisco městem velmi klidným a rozumným a lidé na jeho ulicích zcela přijemnými tvory, nevrázejícími do sebe bez omluvy, nechvátajícími od rána do večera, jakoby promeškání minuty znamenalo pro ně ztrátu tisíců, galantními k dámmám a nepronásledujícími hezkých tvářiček s chicagskou dotěrností, již se nevyrovná ani drzost evropských záletníků. Chudinka Kipling měl však v San Franciscu své první "americké dojmy"; volám k svědectví všechny ty, kteří kdy byli v této zemi, že ani jeden z nich se v prvích dojmech neubráníl rozmanitým skeptickým nápadům, jež teprve po týdnech a po měsících začal si opravovatí kdytí stinné stránky přestaly mu vadit v ocenění světlých. A Kipling byl kromě toho příliš Angličanem, než aby dovedl na chvíli na své letmé cestě zapomenout oněch stínů Ameriky, nevděčné dcery své země, na jejíž slávu pje čas od času nadšené ódy a hymny. Nešťastné San Francisco mělo ten neblahý úděl, že přišlo Kiplingovi první do rány; přes to však, že tak zle jim slavný anglický spisovatel pomluvil, jejich město Sanfrancištů chodí po jeho ulicích s úsměvnými tvářemi, v jejich novinách denně můžete číst o něm a o jeho vzrůstu chvalo zpěvy, a pokud vím, ti, kteří v něm se narodili, vzrostli anebo uvykli, nezaměnil by je ani za město, vystavené hned na kraji nebe. A věru nedivím se lásce Sanfrancišských k jejich "městu pahorků": není jednotvárné a unavující, má hory na dohledu a moře i záliv u svých nohou, vědomou zeleň všude a nad sebou příliš laskavé nebe, než aby třeba bylo toužit po jině obloze...

Vzhled hlavních ulic přes všechnu svou příjemnost přece jen ukazuje na první pohled jakousi nehotovost. Čistě všude, že stále ještě San Francisco je ve vzrůstu. A poněvadž až posud byl ten vzrůst příliš rychlý, zůstalo městu cosi, co nutí vás k shovívavému úsměvu, když pozorujete čtrnáctiletá přerostlá děvčátka v krátkých sukničkách, z pod nichž čouhají hubené, vysoké nožky. Není tu ještě konečného souladu; vedle domu zcela nového, provedeného ve slohu moderním a při tom vkusném, spatříte ošumělou starou budou, pokrytou křiklavými oznamkami nebo prázdny lot; leč jak slyšel jsem, architektura obchodní části zdokonalila se v posledních letech úžasně, a zlá se, že za nedlouho San Francisco bu-

de míti řady a čtverce úhledných "oficových" staveb, jako ostatní veliká města americká.

Již nyní najdete mnohé ulice takřka vzorné, jako nejlivější část Market Street, na níž do očí vám nejdříve padnou z daleka viditelný a jedmý skyscraper San Franciscu, Call Building, a veliké, mohutné i úhledné budovy denníků Chronicle a Examiner. Call Building jest jedním z nejvyšších skyscraperů, jež uvidíte po Spojených Státech, a snad z nejhezčích. Jest asi čtyřikrát vyšší, než co má zříti; má jen asi sedmnáct nebo osmašcet poschodí, počítaje v to i kopuli, a jeho půdorys je, myslím, pravidelný čtverec, po jehož stranách má každé patro pouze po pěti oknech; třetí vysokou nad své okolí, neboť brzo po jeho dokončení město zakázalo stavěti tak vysoké budovy bezpochyby z obavy před zemětřesením a nepevností přesečného podkladu. Podnikatel chěl původně vybudovati první skyscraper Sanfrancišský v řiti dvojnásobně; ale člověk, jenž měl od druhé pronajato staré stavení na druhém části pozemku ještě na pět let, nechtěl ani slyšet o dohodouti, boh ví z jaké příčiny, a podnikatel, než aby čekal na vypršení smlouvy, vyhnal k nebi budovu úzkou a při vší své úhlednosti groteskní. A náhoda tomu chtěla, že Call Building byl nejen prvním, nýbrž i posledním skyscraperem San Franciscu. To ovšem neznamená, že by San Francisco stavělo nové své budovy tak úzkostlivě nízké, jako je v Evropě; nevíme určitě, ale zdá se mi, že mez je — deset poschodí. Hotel San Francis na Union Square aspoň nižší není; a až dostavěno bude třetí křídlo bude jedním z nejnádhernějších hotelů světa, spojuje s ohromností svých rozměrů i soulad linií a vkus. Nemám právě po ruce přesných dat, jak velikého nákladu vyžádalo si už jeho stavba a zařízení a kolik statisíců si ještě vyžádá, než dílo bude skončeno, ale pochybuji, že ta závratná řada čísel bude menší oně, s kterou se San Francisco chlubilo po leta o posavadním svém největším hotelu. Ani toho nevíme, bude-li novým hotelem zastíněna sláva Palace Hotelu, o němž psati bylo nutno každému, kdo kdy zavádl o San Franciscu. V každém sebestručnějším popisu města u zlaté Brány najdete, že Palace Hotel je největší na světě, že má dost místa a pohodlí pro dvanáct set hostů a že jeho zbudování a zařízení stálo jen kolem sedmi milionů dolarů; Kipling i náš Kořenický psali o něm, i jiní a budou psát i naše děti, podle všeho, bude-li do té doby vůbec ještě dovoleno psát cokoliv, co má jen maličkou podobnost s cestopisem. Bohům však budiž žalováno, že prozatím útrapy dnešních spisovatelů — turistů jsou rozmnoženy nejen San Francis Hotelem, nýbrž i na příklad Fairmont Hotelem, novostí ještě páchnoucím, jehož architektura jest reprodukcí křídla královského paláce madridského. Zaneš-li mne kdy po letech osud do San Franciscu, doufám, že tam bude k popisu ještě o dva takové velkosklady lidí peníze utrácující více; tištění průvodci vás ujišťují, že je to tam docela laciné; chtějí-li žit co nejskrupněji v takovém hotelu, pětka denně to spravi, nebo-li dvacet pět korunek v naší měně, což, jak každý pochopí, je takřka ničím českému literátu, jemuž tisíce se jen hraou.